

A Szegedi Tudományegyetem álláspontja az állatok tudományos célra történő felhasználásáról

Bevezetés

Az emberiség saját érdekében több célra használ fel állatokat. Ezek közül legalább kettő fennmaradásunkhoz elengedhetetlenül szükséges. Táplálkozásunkra szolgál az összes célra felhasznált állat 95 %-a, tudományos kutatások céljára < 0.3 %-a.

Mint minden élőlény, az ember is elsősorban saját fajának érdekében cselekszik. Az evolúció egyúttal a túlélésért folytatott küzdelem. Azok a fajok maradtak fenn, amelyek a változó környezethez a legjobban tudtak alkalmazkodni.

Az emberi faj egyedülálló, abban a tekintetben, hogy legfőbb adaptációs előnyünk a tudásunk és annak rendszerezett és ellenőrzött formája, a tudomány. Mint minden faj, mi is fenn akarunk maradni. Ezért nem mondhatunk le legfőbb eszközünkről, tudásunk növeléséről: a tudományról. Legfontosabb kötelezettségünk ugyanis nekünk is saját fajunk irányában van.

Az élettudományok által feltárt ismeretek egyaránt szolgálják az emberi egészség és életminőség javítását, az emberi faj és a bioszféra kölcsönhatásának megértését, a bioszféra egyéb fajainak a megismerését. Az élettudományok nem nélkülözhetik az állatkísérleteket mint módszert. Ez különösen vonatkozik az orvostudományra. Az orvostudomány az élettudományoknak olyan ága, amelynek célja az emberi egészség védelme, az emberi élet minőségének a javítása. Az orvostudományt azonban korlátozza az az erkölcsi elv, hogy emberen kísérleteket nem, vizsgálatokat is csak korlátozottan, indokolt esetben és körültekintően lehet végezni. Az Orvosi Világszövetség által kiadott Helsinki Nyilatkozat értelmében az emberen végzett klinikai orvostudományi kutatásokat előzetesen állatkísérletekben nyert adatokra kell alapozni.

Az emberi faj egyedülálló abban is, hogy az embernek erkölcsé van, amely képessé teszi arra, hogy adott helyzetben, ne csak saját érdekét tekintse, hanem azt is, ami ettől függetlenül helyes lehet. Mint sok más faj, mi is használunk, sőt megölünk más fajokhoz tartozó egyedeket. Ezt a tényt nem tudjuk megváltoztatni, ha fenn akarunk maradni. Ennek a ténynek a tudomásul vétele mellett azonban az embernek felelősséget kell viselnie az általa tartott, és neki szinte teljes mértékben kiszolgáltatott állatok életéért, és ez a felelősség magában foglalja azt az erkölcsi kötelezettséget, hogy az állatoknak - lehetősége szerint - fájdalom- és szenvedés-mentes létet biztosítson. Ezt az elvet a kutatásokban használt állatokra is alkalmazni kell. Elfogadjuk ezért az állatok tudományos célra történő

felhasználásának - és itt most minden szónak jelentősége van! - észszerű és lehetséges mértékben való korlátozását.

Amikor állatoknak orvosi tudományos célokra történő felhasználásáról beszélünk, akkor természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy miért is történik ez? Ennek oka az az óriási emberi szenvedés, amit a betegségek okoznak. Az orvostudomány, beleértve alaptudományait is, a betegségek, a szenvedés és a halál ellen küzd, ezért nemcsak hasznossága, hanem erkölcsi alapjai is kikezddhetetlenül szilárdak, mivel az emberi élet fontosságát minden mást megelőző helyre kell tennünk. Az állatkísérletek jelentőségét jelzi az a tény, hogy az orvosi Nobel díjak közel háromnegyedét állatkísérletes kutatásokért adták. Az orvostudomány eredményei ugyanakkor nemcsak az emberi, hanem sok esetben az állati szenvedést is enyhítik. Több mint 70 olyan gyógyszerünk van ma, amely emberi és állati betegségek kezelésére egyaránt alkalmas. Az erkölcsi dilemma, amely itt felvetődik abban áll, hogy az emberi (és állati) életet megmentő és szenvedést enyhítő eredményeket hozó orvostudomány haladása nem képzelhető el állatok felhasználása és feláldozása nélkül.

Az SZTE állatkísérleti etikai kódexe

Az SZTE álláspontja szerint az állatkísérletek társadalmi hasznossága, nélkülözhetetlensége és erkölcsi alapjai megkérdőjelezhetetlenek. Fontosnak tartjuk ugyanakkor hogy az állatokon folytatott kutatásokban érvényesüljenek az alábbi elvek.

- I. Az állatok szállítása, gondozása, tartása, takarmányozása és felhasználása legyen összhangban az állatvédelmi törvény előírásaival.
- II. Állatok felhasználásával járó kutatásokat úgy kell tervezni és végrehajtani, hogy azok az emberi vagy állati egészség és a társadalom javára szolgáló tudást gyarapítsák.
- III. A kutatónak erkölcsi kötelessége minden kísérletet állatkíméleti szempontból is végiggondolni.
- IV. A kutatóknak és a személyzetnek megfelelően képzettnek kell lenniük élő állatokon végzett beavatkozásokban. Képzésükről megfelelő formában gondoskodni kell. A képzés foglalja magában az állatok helyes gondozásának, a velük való humánus bánásmódnak és az alapvető beavatkozási módszereknek az elsajátítását.

V. Az állatok tartása fajuknak megfelelő legyen. Tartásukat, táplálásukat és gondozásukat állatorvos, vagy olyan kutató felügyelje, aki kellően képzett és tapasztalt a tartott, vagy tanulmányozott faj megfelelő gondozásában és a vele való bánásmódban. Szükség esetén állatorvosi ellátásban kell részesíteni az állatokat.

VI. Tudományos célra a megfelelő fajú állatokat kell alkalmazni. Számuk a statisztikailag értékelhető eredményekhez szükséges minimum legyen, ugyanakkor kerülni kell az ennél kisebb számú egyed felhasználását is (ez nyilvánvalóan állati életek pazarlása lenne). Ahol lehetséges és észszerű, alkalmazandóak a kiegészítő módszerek, pl. matematikai modellek, in vitro rendszerek, stb.

VII. Amennyiben az állatkísérlet tudományos megfontolásaival nem összeegyeztethetetlen, a következő szabályokat kell betartani. Az állatok felhasználása során el kell kerülni, vagy minimalizálni kell kényelmetlenség- ("diszkomfort") és fájdalomérzetüket. Hacsak az ellenkezőjét nem bizonyítják az adott esetben, a kutatóknak abból kell kiindulni, hogy olyan eljárások, amelyek fájdalmat okoznak emberben, ugyanezt idézik elő állatokban is. Az állatokon végzett olyan eljárásokat, amelyek több mint pillanatnyi, vagy több mint csekély fájdalommal járnak, megfelelő nyugtatás, fájdalomcsillapítás, vagy érzéstelenítés alkalmazásával kell végezni. Sebészi, vagy más fájdalmas beavatkozást nem érzéstelenített, izomrelaxánsal kezelt állaton nem szabad végezni.

VIII. Ha a kísérlet során az állatot hosszantartó és káros hatás éri, azt újabb vizsgálatra felhasználni nem szabad. Az olyan állatok életét, amelyek egyébként súlyos vagy tartós, nem csillapítható fájdalmat éreznének, humánus módon ki kell oltani.

IX. Állatok felhasználásával folyó kutatások a Szegedi Tudományegyetemen kizárólag a Munkahelyi Állatkísérleti Bizottság hozzájárulásával az állategészségügyi hatóság engedélyével folyhatnak.

X. Az SZTE kutatói nem kötnek olyan kutatási szerződést, továbbá nem támogatnak olyan közleményt, amely ezeknek az etikai elveknek nem felel meg.